

Sp. zn. 3868/2016/VOP/JV
Č. j. KVOP-33266/2017
Datum 16. listopadu 2017

Vážený pan
Arnošt Ševčík
předseda představenstva
Stavební bytové družstvo Krušnohor
tř. Čs. armády 1766
434 01 Most

Vážený pane předsedo,

obracím se na Vás v souvislosti s podnětem stěžovatele, který mě upozornil na obsah oficiálních webových stránek¹ Stavebního bytového družstva Krušnohor (dále jen „SBD“ či „družstvo“).

Úvodem Vás chci informovat, že vykonávám působnost také ve věcech práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací.² Mým úkolem je poskytovat obětem diskriminace metodickou pomoc, která spočívá v právním vyhodnocení záležitosti popsané stěžovatelem a v nastínění dalších nejvhodnějších možností řešení. Mimo to také provádím výzkumy či vydávám doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací.

Po zhlédnutí některých příspěvků na webových stránkách SBD považuji s ohledem na svou působnost za důležité vyjádřit se k nim z pohledu práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací.

Vymezení přímé diskriminace a obtěžování

Antidiskriminační zákon za diskriminaci označuje jednání (včetně opomenutí), kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě než s jinou osobou ve srovnatelné situaci.

Antidiskriminační zákon³ za diskriminaci označuje jednání (včetně opomenutí), kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě než s jinou osobou ve srovnatelné situaci, pokud je toto jednání motivováno některým z výslovně jmenovaných důvodů⁴ a pokud k tomuto jednání dochází v některé ze stanovených životních situací - včetně přístupu k bydlení či jeho poskytování, je-li nabízeno veřejnosti.⁵ Mezi nepřipustné důvody rozlišování zákon řadí rasu, etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení,

1 Dostupné z: <http://www.sbdkrusnohor.cz/>.

2 Ve smyslu § 1 odst. 5 ve spojení s § 21b zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

3 Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

4 Důvody jsou taxativně vypočteny ustanovením § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona.

5 Ustanovení § 1 odst. 1 písm. j) antidiskriminačního zákona.

náboženské vyznání, víru a světový názor (v podrobnostech odkazuji na příložený informační leták *Rovné zacházení a ochrana před diskriminací*).

Uvedené vymezení odpovídá **přímé diskriminaci** podle antidiskriminačního zákona.⁶ Zákon upravuje rovněž diskriminaci ve formě **obtěžování**. Rozumí se jím nežádoucí chování, které souvisí s výše zmíněnými zakázanými důvody a jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího nebo urážlivého prostředí.⁷

Jsem přesvědčena, že některé příspěvky/výroky na výše zmíněných webových stránkách SBD jsou v moderní demokratické společnosti, jež má zachovávat respekt k lidským právům, nepřijatelné. Osoby romského původu (zejména z řad skutečných či potenciálních nájemců bytů spravovaných družstvem, ale i z řad Romů obecně) je mohou oprávněně pociťovat jako zostuzující a vnímat je jako zásah do vlastní důstojnosti. Doplnuji, že dle Nejvyššího soudu může snižování lidské důstojnosti zahrnovat mimo jiné i obtěžování.⁸ Jak jsem uvedla výše, podle antidiskriminačního zákona je nutné na obtěžování nahlížet jako na formu diskriminace.

Výroky tiskového mluvčího družstva

Za typický příklad snižování lidské důstojnosti lze považovat reportáž Alfa TV umístěnou na webových stránkách družstva⁹ nazvanou „Šmoulové z Chanova“. Reportáž poukazuje na vznik knihy stejného názvu autora J. M. Siebera. Ve videu mimo jiné zaznívá¹⁰ vyjádření tiskového mluvčího družstva, jimiž reaguje na jednu z pasáží knihy pojednávající o „mísení cikánského etnika s jinou rasou“ a uvádí, že ho „... napadlo, že pokud bychom cikány oplodňovali, za několik generací bychom z nich měli v domech vzorné bydlící, a nemuseli tak řešit problémy se zdevastovanými byty a vybydlenými domy“.

Výroky tiskového mluvčího družstva naplňují s ohledem na výše uvedené vymezení znaky diskriminace ve formě obtěžování z důvodu romského původu. Vzhledem k tomu, že vyjádření zaznívá od zástupce subjektu pohybujícího se na trhu s byty (spravujícího bytové i nebytové prostory¹¹), diskriminační jednání lze podřadit pod antidiskriminačním zákonem vymezenou oblast přístupu k bydlení a jeho poskytování.

Na mých závěrech (diskriminace ve formě obtěžování) nic nemění ani skutečnost, že výroky tiskového mluvčího družstva nesměřují vůči konkrétnímu jedinci. Jak vyplývá například z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu,¹² je nepochybné, že k zásahu do lidské důstojnosti může dojít nejen, pokud je takový zásah zacílen vůči konkrétní osobě, ale i pokud je vyjádřený v obecné formě a vztahuje se tak na celou množinu fyzických osob. Z hlediska

6 Ustanovení § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona.

7 Ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) antidiskriminačního zákona.

8 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1630/2004, č. 11/2003 Sb. NS, www.nsoud.cz.

9 Dostupné na <http://www.sbdkrusnohor.cz/> (sekce Úvod – Videoarchiv – Šmoulové z Chanova).

10 Od 23. vteřiny dále.

11 Blíže k tomu informace na <http://www.sbdkrusnohor.cz/> (sekce Úvod – Kdo jsme?).

12 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1630/2004, č. 11/2003 Sb. NS, www.nsoud.cz.

judikatury Soudního dvora Evropské unie („SDEU“)¹³ nepřekáží závěru o diskriminaci ani situace, kdy neexistuje konkrétní oběť obtěžujícího výroku, která by obtěžování namítala.¹⁴

Další obsah webových stránek družstva

I další příspěvky, které lze nalézt na webových stránkách SBD, mohou skuteční či potenciální nájemci bytů spravovaných SBD, ale i Romové obecně, oprávněně vnímat jako obtěžující, zasahující do jejich důstojnosti.

V této souvislosti lze poukázat vedle výše zmíněných výroků tiskového mluvčího dále například na výzvu SBD obyvatelům domů ve správě družstva k zasílání zkušeností s „cikány a nepřizpůsobivými obyvateli“. Tyto „příběhy“ SBD posléze zveřejňuje ve svém zpravodaji.¹⁵ Obecně se na webových stránkách naprosto běžně vyskytují výrazy „cikáni“ a „nepřizpůsobiví“ ve spojitosti s příslušníky romské menšiny. Nelze si nepovšimnout celkového zaměření/vyznění webových stránek, z něhož je patrný silně negativní postoj k Romům.

Je třeba mít na paměti, že Romové jsou dlouhodobě (nejen) v České republice jednou z nejvíce znevýhodňovaných skupin, a to v různých oblastech života (na trhu práce, v přístupu k bydlení, vzdělávání atp.). Jakékoliv jejich označování a stereotypní hodnocení je i podle Nejvyššího správního soudu¹⁶ na místě posuzovat velmi přísně.

Pokud jde o výraz „nepřizpůsobiví“, dlouhodobě kritizují jeho užívání v médiích. Jsem přesvědčena, že používání tohoto pojmu (zejména médií) zásadním způsobem stigmatizuje Romy a posiluje předsudky vůči nim. V minulosti jsem již vyjádřila¹⁷ názor, že používání tohoto výrazu ve spojení s etnicky vymezenou skupinou osob může představovat diskriminaci ve formě obtěžování.¹⁸ A to bez ohledu na to, zda je úmyslem mluvčího zasáhnout do lidské důstojnosti či zda užití termínu vychází z nějaké negativní zkušenosti s konkrétním příslušníkem dané menšiny.

Za problematické považuji i velice časté užívání výrazu „cikáni“ napříč webovými stránkami SBD. Označení „cikán“ či „Cikán“ (a od něj odvozené výrazy) jako synonymum pro Romy či

13 Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 7. 2008, *Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding proti Firma Feryn NV*, C-54/07 Sb. rozh., s. I-05187.

14 Ve výše zmíněném rozsudku ze dne 10. 8. 2008 Soudní dvůr reagoval na předběžnou otázku belgického soudu a hodnotil, zda může dojít k diskriminačnímu zásahu ve smyslu Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ (do českého právního řádu je tato směrnice implementována prostřednictvím antidiskriminačního zákona), pokud neexistuje konkrétní stěžovatel, který by diskriminaci namítal. Dospěl přitom k závěru, že i v takové situaci lze diskriminaci konstatovat. Ačkoli Soudní dvůr v dané věci hodnotil přímou diskriminaci v pracovněprávní oblasti, stěžejní v tomto případě bylo, že se v něm zaměstnavatel dopustil diskriminace veřejným prohlášením.

15 Blíže k tomu například https://mostecky.denik.cz/zpravy_region/krusnohor-romsti-dluznici-nas-v-petici-vini-ze-jme-poskodili-janov-20161201.html, série článků nazvaná *Obyvatelé mají oči, proto vidí, co se děje kolem nich* dostupná na <http://www.sbdkrusnohor.cz/index.htm> (sekce Zpravodaj - Zajímavé články) či Zpravodaj stavebního bytového družstva Krušnohor, listopad 2016, číslo 11, dostupný na <http://www.sbdkrusnohor.cz/> (sekce Zpravodaj – Archiv).

16 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 10. 2013, č. j. 1 As 46/2013, www.nssoud.cz.

17 Zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 26. září 2014, sp. zn. 52/2013/DIS/EN, dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/2002>.

18 Ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) antidiskriminačního zákona.

potulně žijící, kočující osoby se používal v historii po dlouhou dobu a někteří Romové se s ním dodnes identifikují. Další část Romů ale výraz za vhodný nepovažuje. Upozorňují, že první Mezinárodní romský kongres v roce 1971 navrhl a schválil jako vhodné označení pro řadu skupin, do té doby nazývaných pejorativem „Cikáni“ nebo jeho ekvivalenty, výraz „Romové“.¹⁹ Je třeba mít na paměti vnímání pojmenování „cikáni“ v české společnosti, kde se s ním většinou pojí značně pejorativní konotace. V negativním významu (ve spojení s dalšími sděleními) je výraz používán také na webových stránkách SBD. Krom již zmíněného vyjádření tiskového mluvčího o „oplodňování cikánů“ lze poukázat kupříkladu na zveřejněné zkušenosti obyvatel domů ve správě družstva, které tito zaslali na výzvu SBD, v nichž jsou „cikáni“ například přirovnáváni k parazitům či se o nich hovoří jako o osobách, které nepracují, nemají ani základní vzdělání, od třinácti let rodí děti atp. Domnívám se, že takové příspěvky mohou být pro osoby romského původu obtěžující, mohou zasáhnout do jejich důstojnosti.

Zmíněná výzva SBD k zasílání zkušeností s „cikány a nepřizpůsobivými obyvateli“, cílené zveřejňování negativních zkušeností s příslušníky romské menšiny či naprosto běžné používání výrazů „nepřizpůsobiví“ či „cikáni“ v pejorativním významu je bezpochyby způsobilé podporovat negativní nálady vůči romské menšině ve většinové společnosti. Neexistuje přitom žádný legitimní důvod pro zobecňující obtěžující vyjádření vůči etnický vymezené skupině osob. **Jsem přesvědčena, že takováto vyjádření mohou založit diskriminaci z důvodu romského původu ve formě obtěžování podle antidiskriminačního zákona.**

Možné porušení trestního zákoníku a dalších předpisů

Některá vyjádření zveřejňovaná družstvem (minimálně výše zmíněné výroky tiskového mluvčího o oplodňování) považuji za natolik závažná, že mohou založit nejen diskriminaci osob romského původu, ale jsou zároveň **způsobilá naplnit skutkovou podstatu některých trestných činů**, konkrétně trestného činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob²⁰ a podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod.²¹

Dovoluji si Vás proto vyrozumět o tom, že jako provozovatel zmiňovaných webových stránek **může být SBD za určitých okolností odpovědné za protiprávní obsah**, který se na stránkách nalézá. Provozovatel sice není povinen dohlížet na obsah jím přenášených informací či aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti poukazující na protiprávní obsah informace,²² bude ale za přenášený obsah odpovídat, pokud se dozvěděl o protiprávnosti ukládaných informací a neučinil potřebné kroky k jejich odstranění, anebo pokud mohl vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní.²³ Takto může tedy být družstvo z pozice

19 K tomu například FÓNADOVÁ, Laura. *Nenechali se vyloučit: Sociální vzestupy Romů v české společnosti (kvalitativní studie)*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 15.

20 Ve smyslu § 355 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

21 Ve smyslu § 356 trestního zákoníku.

22 Ustanovení § 6 zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti), ve znění pozdějších předpisů.

23 Ustanovení § 5 odst. 1 zákona o některých službách informační společnosti.

provozovatele webových stránek odpovědné jak za protiprávní obsah vytvářený, ukládaný a přenášený jím samotným (subjekty, které jednají jménem družstva), ale rovněž za problematické příspěvky případných dalších subjektů, obdrží-li upozornění.

Závěr

Vážený pane předsedo, považujte prosím můj dopis za **upozornění na závadný obsah na webových stránkách SBD**. Výše jsem zmínila některé nejvýraznější příklady obtěžujících příspěvků, které se na webových stránkách vyskytují. Jsem přesvědčena, že jako odpovídající zákazu obtěžování podle antidiskriminačního zákona by jistě bylo možné zhodnotit i některé další, mnou nyní výslovně neuvedené případy.

Doporučuji Vám²⁴, abyste zajistil odstranění jak zmiňovaných problematických příspěvků, tak i případných dalších projevů, které jsou v rozporu s výše vymezeným zákazem obtěžování, a to jak z webových stránek SBD, tak případně ze všech dalších míst, na která ho SBD na internetu umístilo.²⁵ Zároveň Vás žádám, abyste mě **do 45 dnů od doručení** tohoto dopisu vyrozuměl o tom, zda jste se rozhodl doporučení vyslyšet, či nikoliv.

Děkuji Vám za spolupráci.

S pozdravem

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)

Příloha

Rovné zacházení a ochrana před diskriminací

24 Ve smyslu § 21b písm. c) zákona o veřejném ochránci práv:

„Ochránce přispívá k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor a za tím účelem

- a) poskytuje metodickou pomoc obětem diskriminace při podávání návrhů na zahájení řízení z důvodů diskriminace,
- b) provádí výzkum,
- c) zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací,
- d) zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty.“

25 Je mi známo, že například video s obtěžujícími výroky tiskového mluvčího SBD o oplodňování Romů se nachází také na sociální síti facebook ve skupině „Stavební bytové družstvo Krušnohor“, dostupné z: https://cs-cz.facebook.com/pg/sbdkrusnohor/videos/?ref=page_internal.